

ОКУРМАНДЫК САБАТТУУЛУК

ОКУРМАНДЫК САБАТТУУЛУКТУ ӨЛЧӨӨ МАТЕРИАЛДАРЫНЫН СТРУКТУРАСЫ

Окуу иш-аракетин өлчөөгө боло турган эң маанилүү компоненттери болуп окурмандын иш-аракети жана ошол милдеттери жана аларды чечүүнүн жолдору болуп саналат, аларды окурман текст аркылуу жана тексттер арасында өз жолун улантуу үчүн колдонот.

<p>1. Маалыматты тексттен табуу жана алуу</p>	<p>1.1. Издеп жаткан маалымат камтылган жерди аныктоо (тесттин фрагменти, гипершилтеме, веб-сайтка шилтеме ж.б.);</p> <p>1.2. Бир же бир нече маалыматты табуу жана алуу;</p> <p>1.2.1. Тексттин бир бөлүгүндө жайгашкан бир же бир нече маалыматты табуу, алуу;</p> <p>1.2.2. Тексттин ар кандай бөлүктөрүндө жайгашкан бир нече маалыматты табуу жана алуу;</p> <p>1.3. Маалыматтын бар/жоктугун аныктоо.</p>
<p>2. Текстти интеграциялоо жана интерпретациялоо</p>	<p>2.1. Фактологиялык маалыматты түшүнүү (сюжет, окуялардын ырааттуулугу ж.б.);</p> <p>2.2. Тексттин семантикалык түзүлүшүн түшүнүү (теманы, негизги идеясын аныктоо, тексттин максаты);</p> <p>2.3. Контексттин негизинде белгисиз сөздүн же сөз айкашынын маанисин түшүнүү;</p> <p>2.4. Окуялардын же билдирүүлөрдүн ортосунда жашыруун байланыштарды түзүү (себептик тергөө мамилелери, аргумент-контрагумент мамилелери, тезис мисал. окшоштуктар, айырмачылыктар ж.б.);</p> <p>2.5. Визуалдык сүрөттү оозеки текст менен байланыштыруу;</p> <p>2.6. Тексттин айрым бөлүктөрүн жалпылоонун негизинде корутундуларды түзүү;</p> <p>2.7. Каармандардын сезимдерин, мотивдерин, мүнөздөрүн түшүнүү;</p> <p>2.8. Концептуалдык коммуникативдик ниетти түшүнүү.</p>
<p>3. Текстти түшүнүү жана баалоо</p>	<p>3.1. Тексттин мазмунуна же анын элементтерине баа берүү (мисалдар, аргументтер, иллюстрациялар ж.б.);</p>

	<p>3.2. Тексттин формасына (структурасына, стилине ж.б.), ылайыктуулугуна баа берүү;</p> <p>3.3. Тексттин структуралык бирдигинин максатын түшүнүү;</p> <p>3.4. Маалыматтын толуктугун жана аныктыгын баалоо</p> <p>3.5. Бир же бир нече тексттердеги карама-каршылыктарды табуу;</p> <p>3.6. Маселе боюнча өз көз карашыңызды билдирүү жана негиздөө, талкуулоо.</p>
<p>4. Тексттен алынган маалыматты колдонуу</p>	<p>4.1. Баштапкы билимди камтыбастан колдонуу</p> <p>4.2. Практикалык маселени чечүү үчүн баштапкы билимди камтыган тексттеги маалыматты колдонуу;</p> <p>4.3. Тексттен алынган маалыматка таянып, өз гипотезасын түзүү;</p> <p>4.4. Тексттик маалыматтын негизинде окуяларды, процесстин агымын, эксперименттик натыйжаларды болжолдоо;</p> <p>4.5. Текстте талкууланып жаткан ошол эле кубулуштун (анын ичинде бир предметтик чөйрөдөн экинчисине өтүү) таандык болгон жаңы кубулушту чечмелөөнү сунуштоо;</p> <p>4.6. Окуган нерселер менен азыркы реалдуулуктун ортосундагы байланышты аныктоо.</p>

Текст менен иштөө

Окуучуларга тапшырмалар көрсөтүлгөн текст берип, тапшырмалар менен иштөөгө көрсөтмө берсе болот. Тексттин толук, туура варианты 1-тиркемеде көрсөтүлгөн.

Кариес

Кариес дегенибиз – биз... ооз көңдөйүбүз... жашаган бактериялар. Бул бактериялар тиш... кариес... пайда кылат. Кариес 1700-жылдар... бери адамзат... көйгөйүнө айланган. Себеби ушул убак... дүйнө... шекер өндүрүшү жанданган. Ушул себеп... улам шекер... азык катары колдонуу жалпы массага кеңири жайылып баштаган. Бүгүнкү күн... биз кариес тууралуу көптөгөн маалыматтар... ээбиз. Мисалы, кариес... пайда кылган бактериялар шекер менен азыктанаарын билебиз. Шекер барып кислота... айланат. Ал эми кислота тиш... сырткы катмары... бузат. Тиш... убагы... тазалап туруу кариес... алдын алган... өбөлгө түзөт.

Бүгүнкү күндө биз кариес тууралуу көптөгөн маалыматтарга ээбиз.

Мисалы:

- Кариести пайда кылган бактериялар шекер менен азыктанышат.
- Шекер кислотага айланат.
- Кислота тиштин сырткы бөлүгүн талкалайт.
- Тишти тазалоо кариестин алдын алат.

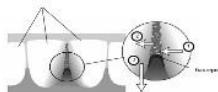
Тапшырмалар:

1. Текстти карап жөндөмө мүчөлөр улана турган сөздөрдү толуктагыла.
2. 3-4-сүйлөмдөрдөгү жөндөмө мүчөлөрдү аныктагыла.
3. Тексттеги сөздөрдүн туура жазылышына маани бергиле жана каталарды тапкыла. Мындай каталарга эмне үчүн жол берилген? Тиштин эмалын бактериялар шекерден бөлүп чыккан кислоталар аркылуу талкалай турганын төмөнкү сүрөттөн далилде!

4: КАРИЕС

Бактериялардын кариести өөрчүтүүдөгү ролу канчалык?

- А. Бактериялар эмалды пайда кылышат.
- Б. Бактериялар шекерди өндүрүп чыгарышат.
- В. Бактериялар минералдарды өндүрүшөт.
- Г. Бактериялар кислотаны өндүрүп чыгышат.

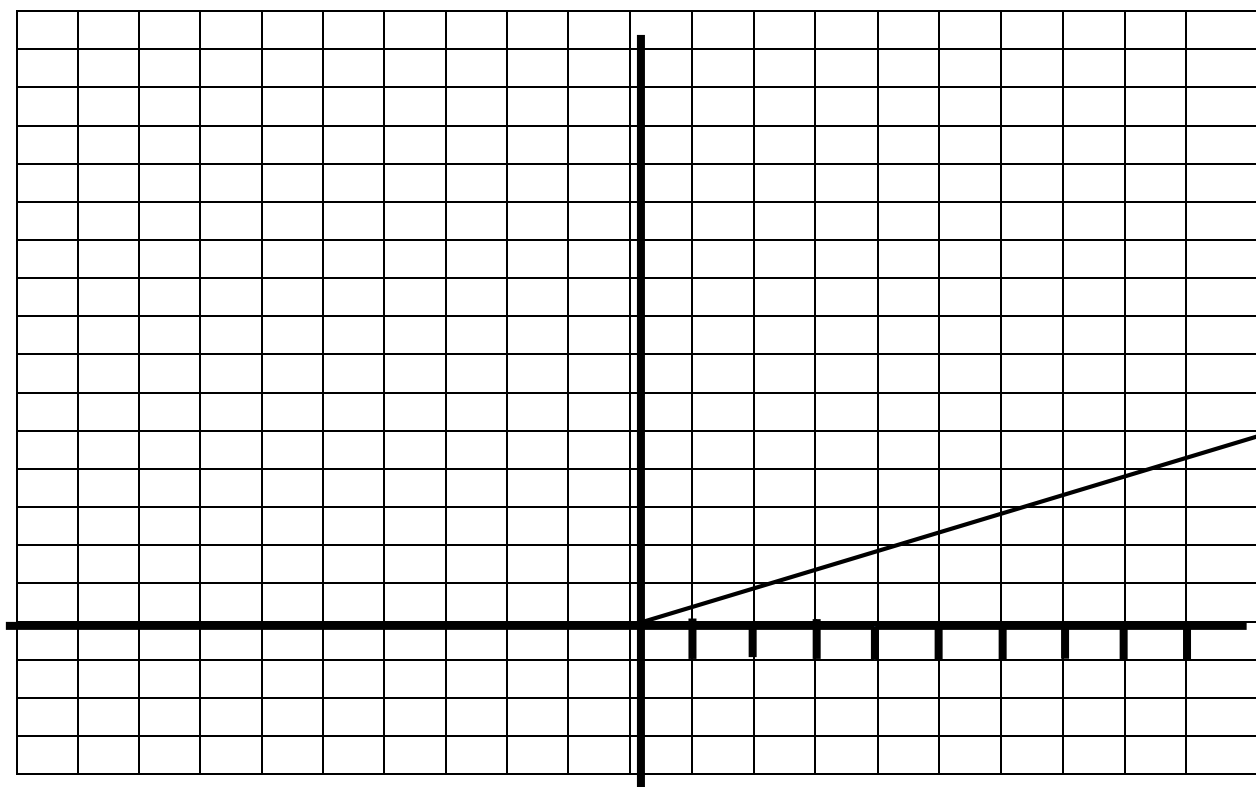

1 – шекер
2 – кислота
3 – тиш эмалынын минералдары

5: КА

Төмөнкү график шекердин күндөлүк колдонулуш өлчөмүн жана тиштердин санына жараша канча жолу кариес катталгандыгын көрсөтөт.

Кариеси бар тиштердин орточо саны (адам башына карата) (тигинен)

Шекердин орточо колдонулушу (граммдар киши башына)

6. Шекерди колдонуунун өлчөмүнө жараша тиштердин кариес менен жабыркоосунун өлчөмүн графикте көрсөтүлгөн статистика менен салыштыр.

- А. Кээ бир өлкөлөрдүн жарандары башка өлкөлөрдүн жарандарына салыштырмалуу тиштерин көбүрөөк тазалашат.
 Б. Шекерди адамдар канчалык көбүрөөк колдонсо, кариес болуу мүмкүндүгү ошончолук көп болот.
 В. Акыркы учурда көптөгөн өлкөлөрдө кариес менен катталгандардын саны өстү.
 Г. Акыркы кезде шекерди колдонуу көптөгөн өлкөлөрдө дээрлик жогорулады.
 7. Өлкөдө кариестен жабыркаган адамдардын саны көбөйдү.

Илимий эксперименттердин натыйжасында төмөнкү суроолорго жооп ала алабызбы? Ар бир суроого “ооба” же “жок” деп белгилеп койгула.

Илимий эксперименттердин натыйжасында төмөнкү суроолорго жооп ала алабызбы? Ар бир суроого “ооба” же “жок” деп белгилеп койгула.	Ооба же жок
Эгерде фторидди сууга аралаштырып, кариеси бар тишке кандай таасири бар экенин аныктаса болобу?	Ооба же жок
Стоматологго канча акча каражаты керектелет?	Ооба же жок

8-суроо

Силер үчүн төмөнкү маалымат канчалык деңгээлде кызыктуу?

Ар бир катарга бирден гана вариантты белгилегиле.

	Өтө кызык	Орточо кызык	Кызыктуу деле эмес	Такыр кызык эмес
ариести пайда кылган бактерияларды микроскоп менен көрүү сиз үчүн канчалык кызыктуу?				
ариеске каршы вакцинаны иштеп чыгуу боюнча маалыматка ээ болгуңуз келеби?				
урамында шекер камтылбаган азыктар кариести пайда кылбайт деген сөздүн чындыгына ишенесизби?				

9. Тишти убагында тазалоо жалпы ден соолугуңа кандай таасирин тийгизет?

10. Айдана Нурбекке шекер менен жасалган таттууларды, момпосуй, шоколаддарды жеп, ширелерди көп ичпе деп сунуштады. Бирок Нурбек анын жүйөлөрүн четке кагып, шекердин көптүгү канда глюкозанын жетиштүү болорун далилдеп, шекерди колдонуунун зарылчылыгы маанилүү экендигин белгиледи. **Кимдин позициясы туура? Өз пикиринди билдир!**

11. Жообуңардын тууралыгын далилдөөдө кайсыл пикирди тыянак катары колдоносуңар?

1. Тишиң барда таш чайна, тишиң жокто аш кайда?
2. Эт жесең тишке кирет, жебесең түшкө кирет.
3. Тилиң тишиңе күбө.
4. Кыдырата таш койдум, кызыл өгүздү бош койдум.

(1-тиркеме. Текст)

Кариес дегенибиз – биздин ооз көңдөйүбүздө жашаган бактериялар. Бул бактериялар тиште кариести пайда кылат. Кариес 1700-жылдардан бери адамзаттын көйгөйүнө айланган. Себеби ушул убакта дүйнөдө шекер өндүрүшү жанданган. Ушул себептен улам шекерди азык катары колдонуу жалпы массага кеңири жайылып баштаган. Бүгүнкү күндө биз кариес тууралуу көптөгөн маалыматтарга ээбиз. Мисалы, кариести пайда кылган бактериялар шекер менен азыктанарын билебиз. Шекер барып кислотага айланат. Ал эми кислота тиштин сырткы катмарын бузат. Тишти убагында тазалап туруу кариестин алдын алганга өбөлгө түзөт.